

УДК 330.322.2

В. М. Кужель,
доцент кафедри "Економіка підприємств",
Київський національний економічний університет

ІНВЕСТУВАННЯ ВИРОБНИЦТВА В РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

У даній статті розглядаються ключові проблеми інвестування виробництва та роль ефективного фінансового механізму в умовах розбудови ринкових відносин. Досліджено фактори, викремлено напрями активізації інвестиційної активності, визначено роль держави в інвестиційному процесі та методи ефективного рулювання інвестиційної діяльності економічних суб'єктів господарювання за ринкових умов.

In this article the key problems of investing of production and role of effective financial mechanism are examined in the conditions of alteration of market relations. Investigational factors, directions of activation of investment activity are selected, certainly role of the state in an investment process and methods of the effective taxiing of investment activity of economic subjects of m?nagement at market conditions.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Перетворення, які спостерігаються у країнах з перехідною економікою при переході від адміністративно-командної моделі управління до ринкової моделі економіки, мають певні особливості, а саме — масштабність змін, які охоплюють як політичну, так і економічну систему. В науковій літературі цей процес охарактеризований як масштабний перехід від одного стабільного стану суспільства до іншого потенційно стабільного стану [1].

Формування ринкового середовища потребує створення сприятливого інвестиційного клімату, становлення фондового ринку, удосконалення фінансово-кредитної системи, що повинно привести до активізації інвестиційного процесу, інвестиційної діяльності, що може виникати і ефективно здійснюється на основі зрівноваження інвестиційного попиту й інвестиційної пропозиції, у науковій літературі визначається як діалектична єдність процесів вкладення ресурсів і одержання потоку доходів у майбутньому

МЕТА СТАТТІ

У роботі розглянуто проблеми формування фінансового механізму в умовах одночасного моделювання нового середовища — ринкового. Така ситуація потребує нових наукових положень, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, нових методів регулювання, певного впорядкування сутнісного визначення специфіки інвестування ринкової економіки взагалі з виокремленням її за умов української економіки.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

Як свідчать дослідження західних економістів, серед альтернативних видів активів, що існують на ринку в певний момент часу, перевагу передусім отримують високодохідні активи з найвищою нормою прибутку на вкладений капітал і мінімальним ризиком його втратити. Прагнення великої маси інвестиційного капіталу до вкладення в цей високодохідний вид активів призводить до того, що інвестиційний попит на конкретний об'єкт вкладення перевищує пропозицію, а це зумовлює підвищення ціни на даний інве-

стиційний товар. Висока ринкова вартість інвестиційного товару є свідченням його привабливості для інвесторів. Перелив капіталу в певну так звану "ефективну" точку інвестиційної сфери призводить, врешті-решт, до розширення пропозиції даного інвестиційного товару і відповідного зниження його ціни, а інвестиції будуть спрямовані до нових високодохідних видів активів [2, с. 168].

Процеси, що відбуваються на інвестиційних ринках, дуже динамічні, ступінь і спрямування впливу різноманітних факторів постійно змінюються. Оскільки сегменти цього ринку в Україні перебувають на етапі становлення, то їх елементи (попит, пропозиція, ціна та конкуренція) постійно змінюються, що є проявом нестабільності стану української економіки та свідчить про високий рівень інвестиційного ризику як ймовірності виникнення фінансових втрат (зниження прибутку, втрати капіталу тощо) в ситуації невизначеності умов інвестиційної діяльності.

Стан інвестиційного ринку та його сегментів характеризують попит, пропозиція, ціна та конкуренція. Суб'єкти інвестиційної діяльності, в яких персоналіфікуються інвестиційний попит й інвестиційна пропозиція відповідно як форма пропозиції капіталу та форма попиту на капітал, реалізують інвестиційну пропозицію та інвестиційний попит, вступаючи в певні взаємовідносини через посередництво інвестиційного ринку. Обіг інвестицій, з одного боку, здійснюється у процесі відтворення основного та оборотного капіталу, забезпечуючи реальний приріст капітального майна (прямі інвестиції); з іншого боку, обіг інвестицій у формі переливу капіталу відбувається через купівлю-продаж (вкладення) боргових зобов'язань (портфельні, фінансові інвестиції). На ринку інвестицій виникає і розвивається також сектор інновацій, на якому здійснюється вкладення інвестицій в інтелектуальні цінності.

Зрівноваження інвестиційного попиту і пропозиції відбувається через механізм ціноутворення. Динамічна збалансованість економіки базується на системі рівноважних цін на споживчі та інвестиційні товари, завдяки якій постійно відтворюються макроекономічні пропорції в економіці, серед яких найважливіше місце належить співвідно-

із розробкою індикативного плану розвитку економіки й інвестиційного плану як його складової частини.

Набір активних методів пов'язаний із використанням більш діяльних важелів впливу держави на економічні процеси. На наш погляд, держава повинна брати більш активну участь у формуванні інвестиційної політики в країні. Для цього державні органи повинні використовувати як методи прямої участі держави в інвестуванні економіки, так і методи непрямого впливу на цей процес шляхом заохочення підприємців (податкові пільги, пріоритети в одержанні державних замовлень й ін.). Держава може сприяти оздоровленню інвестиційного клімату, головним чином, шляхом розвитку й удосконалення інфраструктури. У першу чергу необхідно домогтися прогресу в області комунікаційних технологій і транспортних систем.

З метою підтримки високої інвестиційної активності в країні держава повинна регулярно розробляти загальнонаціональну інвестиційну програму. Ця програма являє собою важливий інструмент прямого впливу держави на інвестиційний процес. Зміст державної інвестиційної програми зазвичай пов'язується з показниками бюджету розвитку. Кошти бюджету розвитку направляються, в першу чергу, на прямі інвестиції держави, що надаються за конкурсом для спільного фінансування експортно-орієнтованих і імпорто-замінюючих інвестиційних проектів і інших інвестиційних проектів українських організацій. Другий напрям витрат бюджету розвитку — кредитування операцій з експорту високотехнологічної української продукції під укладені контракти, включаючи витрати, пов'язані з поповненням оборотних коштів підприємств. Розподіл цих коштів повинен здійснюватися також за конкурсом на термін до одного року. Третій напрям — формування статутного капіталу Українського банку розвитку.

Державні органи повинні підходити індивідуально до кожного зі своїх боржників, визначаючи форми ефективної взаємодії. Насамперед, варто завершити процес звільнення підприємств від виконання функцій, не властивих їм як суб'єктам ринкової економіки. Дотепер на багатьох підприємствах не проведена робота з вибору нового асортименту продукції, що випускається; з розробки детальних маркетингових програм просування нової або раніше освоєної продукції на внутрішній або зовнішній ринок; проведення сертифікації; створенню сучасної системи фінансового менеджменту; модернізації бухгалтерського обліку і формуванню на його основі систем бухгалтерського аналізу і управління; створенню адекватної збутової мережі, що включає в тому числі і лізингові компанії, що працюють під контролем регіональних органів влади (постачання продукції такими компаніями може зараховуватися на сплату податкових платежів і заборгованості бюджету); навчання персоналу новим методам роботи в умовах ринкової економіки; зміни їхньої організаційної структури.

Вважаємо за доцільне звернути увагу на стимулювання інвестиційної діяльності підприємств. Як було показано раніше, підприємства на сьогоднішній день несуть основне інвестиційне навантаження — частка коштів підприємств, що реалізуються за рахунок прибутку, амортизації, позикових коштів, випуску акцій, облігацій складає 2/3 загального обсягу капіталовкладень. Значна частина прибутку підприємств "знищується" податками й інфляцією. Амортизація гаситься низькою оцінкою основних фондів, а тим часом за її рахунок у період кризи, як показує світовий досвід, формується 70—75% усіх коштів, що спрямовуються на інвестування.

Загальним напрямом стимулювання інвестицій підприємств є зближення прибутковості коштів, вкладених у виробництво, із прибутковістю від їхнього використання в інших сферах і підвищення надійності інвестування. Податковий прес повинний бути ослаблений. Мова йде не тільки про

звільнення від податків коштів, що спрямовуються на інвестиції, погашення інвестиційних кредитів і податкових канікул, але й у загальному зниженні частки прибутку, що надходить на сплату податків за умови використання цих засобів на цілі інвестицій на даному або інших підприємствах.

Частка амортизації в інвестиціях за нормальних умов складає приблизно 50%. Зараз вона в декілька разів нижча. Відновлення властивої їй ролі пов'язано, звичайно, із ростом собівартості, але і зараз збитки від інфляції закладаються в ціни, а собівартість штучно завищується. Тому вкрай необхідно відновити амортизацію в якості значного, стабільного і стійкого джерела капіталовкладень. В усіх розвинутих країнах амортизація, у тому числі прискорена, розглядається як найважливіше джерело інвестиційних коштів компаній. При цьому практикується ув'язування в єдину систему податкових відрахувань від прибутку підприємств, нормативів і методів амортизації, ставок оподаткування фізичних осіб. Їхня взаємодія має узгоджений характер.

Звичайно, відновлюючи амортизацію як надійне джерело інвестицій, необхідно передбачати і її регулювання, не допускаючи використання на поточні витрати, на підвищення заробітної плати, преміювання. На нашу думку, ціль державного регулювання амортизаційної політики полягає не в примусі до інвестицій під погрозою податків, а в гарантіях вільного повернення коштів, витрачених для придбання основних фондів.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи викладене, в контексті формування ринкового середовища вважаємо за доцільне виокремити такі напрями активізації інвестиційної активності: захисна та стратегічна реорганізація. На наш погляд, держава повинна приймати більш активну участь у формуванні інвестиційної політики в країні. Для цього державні органи повинні використовувати як методи прямої участі держави в інвестуванні економіки, так і методи непрямого впливу на цей процес шляхом заохочення підприємців (податкові пільги, пріоритети в одержанні державних замовлень й ін.). З метою підтримки високої інвестиційної активності в країні держава повинна регулярно розробляти загальнонаціональну інвестиційну програму. Зміст державної інвестиційної програми повинен пов'язуватися з показниками бюджету розвитку. Необхідно також розробити і здійснити механізм його реалізації, що дозволяв би виконувати видаткові статті бюджету поза залежністю від поточного виконання державного бюджету. Інакше надії на розбудову ринкової економіки та прискорення економічного росту країни будуть ілюзорними.

Література:

1. Бальцерович Д. Соціалізм, капіталізм, трансформація: очерки на рубежі епох: пер. с польск. — М.: Наука, 1999. — 352 с.
2. Черванев Д., Нейкова Л. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. — К. Знання, 2002. — 514 с.
3. Колосов О. Напрямки трансформації інвестиційної політики України в контексті сучасних тенденцій іноземного інвестування // Фінанси України. — 2005. — № 9. — С. 75—81.
4. Геєць В. Економічна ситуація в Україні і тенденції розвитку в середньостроковому та короткостроковому відношеннях // Welcome. — 2003. — № 6—7. — С. 17—22.
5. Панасюк Б. Інвестування за рахунок внутрішніх резервів // Економіка України. — 2008. — № 3. — С. 4—17.
6. Мар'єнко А., Принц Г.В. та ін. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України // Фінанси України. — 1999. — № 7. — С. 34—44.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2010 р.